

Pajais natal, naziun, Europa

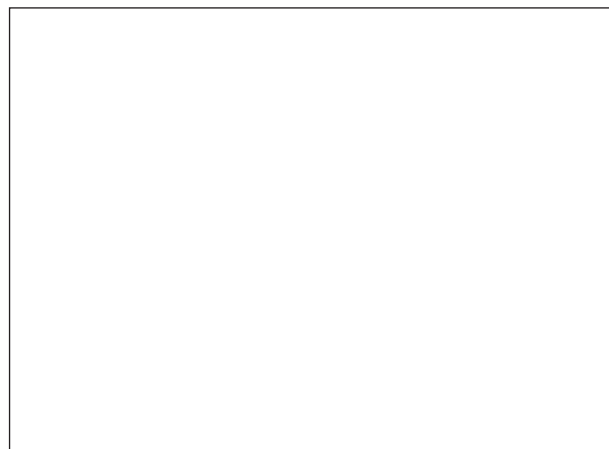
In'ovra svizra nova davart il naziunalissem

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ Sin la riva sid da la Loire inferiura e tranter questa, ses flum lateral meridiunal il Thouet e l'Ocean atlantic sa chatta ina cuntrada da muts, gauds e saivs vivas, cun terren da granit e da plattamorta. Ella cumpiglia ina gronda part da la Vendée e tocs relevants d'alters trais districts. En mars 1793, ha lezza cuntrada sa rebellada cunter la guerra europeica e la persecuziun religiusa manadas da Robespierre en num dal pievel franzos.

Il cumond da mazzar tuts avdants

Il dictatur ha replitgà en october proclomond la terror: «Als inimis dal pievel debitescha la regenza da la revoluziun be la mort». Ses generals han exequì ils mazzaments ordinads e surventschi l'uscheditga Vendée. In d'els ha rapportà enturn Nadal a la regenza: «La Vendée na datti pli. Lezza è morta sut noss sabel liber, cun sias dunnas e ses uffants (...). Tenor voss cumonds ha jau zappitschà ils uffants sut las tschaccas dals chavals ed extirpà las femnas; almain lezzas na partureschan mai pli rebels. Ins na po ma renfatschar nagin praschunier; jau hai mazzà tuts.» In auter general ha incità sia armada en schaner 1794 declarond: «Camarats, nus entrain en l'intschess dals rebels. Jau as cumond d'incendiar tut quai ch'ins possa arder e da mazzar tuts avdants che vos entupias (...). Nus stuain unfir tut.» Ins calculescha che la soldatesca franzosa haja mazzà var 117 000 persunas, ina settavla part da la populaziun (1). Robespierre ha vuli extirpar in'entira cu-

minanza, culpaivla da refusar l'ideologia «naziunala». La guerra da la Vendée è stada l'emprima «purificaziun etnica» da l'Europa moderna. L'uscheditga revoluziun franzosa è la mamma da quels naziunalissem che han chaschunà indumbrabels morts en ils davos duatschient onns, fin tar la guerra dal Cosovo oz.

In poet da l'encarschadetgna

Dal 1522, bunamain trais tschientaner avant ils mazzaments en «l'intschess dals rebels», è naschi a Liré, a l'ur da lezza regiun, sin la riva sid da la Loire, il poet Joachim du Bellay. En set onns d'exil a Roma, sco secretari da ses barba cardinal Jean du Bellay, ha'l exprimì sia encarschadetgna en in dals sonnets ils pli enconuschents da la lirica franzosa: «(...) Pli gugent hai l'avdanza bajegiada da mes babuns ch'il frunt giagliard dals palazis romans. Pli ch'il marmel dir hai gugent la plattamorta fina, pli gugent mia Loire en la Gallia ch'il Tiber en il Latium, pli gugent mes pitschen Liré ch'il

Palatin a Roma (...).» Cun questa poesia entschaiva il cudesch d'annalas 1998/99 da la Nova societad helvetica (NSH), deditgà als naziunalissem (2). Sias trenta contribuziuns, set per franzos e tschellas per tudestg, exploreschan il champ che va da l'amur dal pajais natal als mazzaments da populaziuns entiras, e quai s'enclegia en connex con la Svizra. Mintga contribuziun è resumada en tschels trais linguatgs naziunals; las resumaziuns rumantschas èn da *Jachen Curdin Arquint*, il parsura da la NSH, ensemen cun *Gabriela Holderegger* e *Karin Kohler-Pattis*.

Per ina conscienza ferma ed activa Arquint e *Roberto Bernhard*, l'editor dal volum, han scrit las duas prefaziuns (pp. 9-32). Domaduas punctueschan che la fin da l'imperi sovietic haja chaschunà manifestaziuns naziunalisticas per part snuaivlas: «Il traffic d'oz ans avischina a la Mesinla balcanica; lezza influenzescha directamain nossa politica interna

entras ils fugitivs e la criminalitad» (p. 18). Bernhard fa endament ils privels per ils collavuradors da la Crusch cotschna en Tschetschenia, la preschentscha d'immigrads curds e cosovars en Svizra ed il mazzament da turists svizzers en l'Egipta. El chapescha las inculpaziuns savens surfatgas da singuls ravugls gidieus americans sco externaziuns naziunalisticas or d'ina cuminanza senza stadi che basegna in inimi per surviver. Bernhard declera la refusa da bliers Svizzers visavi l'Uniun europeica (UE) cun la tradiziun democratica seculara, e gavischa «che la Svizra gjaja vers ils svilups da ses conturn cun ina conscienza ferma ed activa da sasezza, ensatgl da sa separar en moda regressiva» (p. 19).

Respect envers pievels e naziuns

Tge duainsa far? Quatter contribuziuns davart las relaziuns tranter la Svizra e l'UE meritan da vegnir legidas cun atenziun speziala. Gérard F. Bauer (pp. 222-237) e Bettina S. Hurni (pp. 238-243) recumondan in contract d'associazion, pia ina schliaziun intermediara tranter cunvegns bilaterals ed adesiun. *Sebastian Speich* punctuescha il respect da l'UE envers ils pajais pitschens, favorisads tar votaziuns, ed envers ils linguatgs pauc derasads: «La Svizra furnescha la minoritad rumantscha cun documents uffizials be en cas singuls ed en moda fitg selectiva, entant che l'UE renconuscha indesch linguatgs uffizials e translatescha en tuts mintga text normativ; i s'enclegia che mintga vischin d'in commember da l'UE dastga tscherner en tgenin linguatg uffizial ch'el correspunda cun organs da l'UE (...). A

Bruxelles sa mintgin ch'ils custs da translaziun creschan cun l'adesiun da pajais novs; dentant na vegni betg en dumonda da violar il princip d'egualitad tranter ils linguatgs» (p. 271). Speich concludescha che «l'inimi da l'integraziun europeica na saja la naziun, mabain il naziunalissem (...). Sin noss continent na pudainsa anc ditg betg renunziar a la naziun sco princip d'urden; lezza po dentant guarir da la pestilenza dal naziunalissem pir grazia a l'integraziun europeica. Ina recidiva stuainsa impedir tant sco pussaivel en noss agen interess» (p. 274). Il deputà da l'Argovia *Daniel Heller* recumonda ina strategia naziunala svizra per tscherner tranter trais opziuns, numnadamain l'adesiun, oz impossibla «pervi dal centralissem da l'UE» (p. 284), l'isolaziun ed il Spazi economic european cun la Norvegia e quels pajais liberads dal communissem che na pon anc betg aderir a l'UE.

In tom multifar

Las Annalas NSH 1998/99 meritan pia l'attenziun da tgi che ha quità da l'avegnir da la Svizra en l'Europa. Però ellas cuntregnan anc dapli. En ina gronda part dal tom sa sprovàn ils auturs da definir l'identitad dal pajais or da plirs puncts da vista. Lezza dumonda fundamentala merita da vegnir tractada en ina preschentaziun speziala per na strapatschar la pazienza da tgi che legia.

(1) Reynald Secher, *Le génocide franco-français. La Vendée-Vengé*. Paris (Presses Universitaires de France) 1986, cunzunt pp. 14, 32, 150, 159.

(2) Roberto Bernhard (ed.), *Nationalismen. Hinweise für die Zukunft*. Aarau (Sauerländer) 1998.